

HITLERS SOCIAALDARWINISTISCHE VISIE IN *MEIN KAMPF*

*Ontegensprekelijk kan het aandeel van Adolf Hitler in de naziperitocide aangetoond worden; hij ondertekende het bevel waarmee hij toestemming gaf aan zijn lijfarts Karl Brandt en Philipp Bouhler om de ‘genadedood’ te verlenen. Laatstgenoemde was bovendien het hoofd van de privékanselarij van Hitler. Hiermee was hij direct onderworpen en verantwoording verschuldigd aan Hitler in persoon. Hoogstwaarschijnlijk heeft Hitler zich nooit gebogen over de praktische zaken aangaande het in de praktijk omzetten van het moordplan. Hitler hield zich echter wel bezig met het pad naar de peritocide theoretisch voor te bereiden. In zijn boek *Mein Kampf* (mijn strijd) heeft hij zijn ideologie neergeschreven. Het eerste boek, dat eigenlijk een afrekening betreft, bevat zijn onwetenschappelijke mening over het ‘volk en ras’. Dit artikel geeft een omkadering voor de lectuur van enkele passages die ons interesseren in de pedagogische fiche.*

Adolf Hitler wordt geboren in het Oostenrijk onder de Habsburgers. Naar zijn zeggen, ontdekt hij van jongs af aan zijn Duitse gevoelens en trekt als jongeling naar Wenen. Eens de Eerste Wereldoorlog uitbreekt in 1914, sluit hij zich aan bij het leger en strijdt hij vier jaar aan Duitse zijde. Na de nederlaag van het Duitse keizerrijk, blijft een verbitterde over. Nog steeds in dienst van het leger, onderzoekt hij tal van rechtse groeperingen die in die tijd de kop opsteken. Eén van de organisaties is de DAP (*Deutsche Arbeiterpartei*) waarvan hij snel de leiding overneemt. Enige tijd later vormt hij die nietsbetekende partij om tot de NSDAP.

Gezien de economisch erbarmelijke omstandigheden waarmee de Weimarrepubliek begin 1923 mee te maken krijgt, ontstaat inflatie, met politieke onrust tot gevolg. Naar het voorbeeld van Mussolini in Italië, organiseren Hitler en de zijnen op 8 en 9 november 1923 een aanval op de Beierse staat. Deze opstand, die nu bekend is als de Hitlerputsch, mislukt. De NSDAP wordt verboden en Hitler wordt tot een lichte gevangenisstraf veroordeeld. Hij zit zijn straf uit in de comfortabele gevangenis van Landsberg. Samen met onder andere Rudolf Heß, die als zijn secretaris optreedt, ver-
eeuwigt Hitler zijn politieke – lees:

ideologische – ideeën op papier. In 1924 is Hitler na enkele maanden gevangenschap weer op vrije voeten. Ten eerste richt hij de NSDAP, die na de mislukte staatsgreep verboden was, terug op en publiceert zijn ideeën als boek onder de naam *Mein Kampf* (mijn strijd). Dit eerste boek is een afrekening: met zijn jeugd, met het verlies van de oorlog, met het Jodendom, met de Duitse democratie, kortom al hetgeen waar hij een hekel aan heeft. Hitler kan ontegensprekelijk als ideoloog worden bestempeld; zonder enige wetenschappelijke basis of rechtvaardiging neemt hij stellingen en veronderstellingen aan die geens-

Eerste editie, eerste uitgave van beide delen van Mein Kampf door Adolf Hitler: Octavo, [twee delen], 392 pp, en 354 pp. Rode kaft met witte rug van de uitgever op deel I, volledig rode linnen kaft op deel II, titel in gotisch wit lettertype op beide delen. Beide delen met rode bovenkant en halve titels. Frontispice met portret van Hitler in deel I, geen frontispice in deel II. Beide delen zijn de eerste uitgave, zonder 'Auflage' op de titelpagina.

© Thefirstedition.com

zins hebben plaatsgevonden, tenzij in zijn fictieve wereld. Ook doorspekt hij zijn visie met racistische en antisemitische uitspraken. Eveneens heeft hij een ongezouten mening over het volk en het ras, titel van het elfde hoofdstuk. Aan de hand van kritische uitgaven van Hitlers boek ontlede we het hoofdstuk, zodat elk misverstand wordt vermeden bij het behandelen van enkele passages in de pedagogische fiche.

Om dit hoofdstuk te kunnen neerpennen, gebruikt Hitler zijn behoorlijk geringe kennis aangaande biologie. Hij tracht een raciale versie te geven van de sociale wereld waarmee hij afrekent. Een wetenschappelijke analyse van zijn schrijven, legt snel zijn lacunes bloot; zijn ideeën kunnen beter begrepen worden vanuit zijn fanatisme in plaats van een wetenschappelijke kennis. Hitler is echter geen uitzondering; tegen

het einde van de 19de eeuw bereikt het geloof in het sociaaldarwinisme een hoogtepunt, waarbij elke theorie rustte op het waanidee dat er een hiërarchie bestond in menselijke 'rassen'. Zogenaamde 'Ariërs' bevonden zich bovenaan als cultuurscheppers. Uit deze traditie van geschriften en ideeën, kon Hitler putten om zijn eigen ideeën te rechtvaardigen, ook al maakt hij geenszins gebruik van citaten of verwijzingen naar wetenschappelijke werken.

De racistische en sociaaldarwinistische visie van Hitler berust voornamelijk op één element: vooruitgang dient te resulteren in zowel de instandhouding van de puurheid van het eigen ras als in een strijd der rassen. Voornamelijk na de teloorgang van Duits grondgebied, besloten bij het Verdrag van Versailles, en zijn wens een groot Duitsland te zien, trekt Hitler het

nationalisme erbij, dat hij verbindt met zijn racistische ideologie. Naar zijn mening dient men het volk louter op te vatten als tijdelijke bezitters van raciale substanties. Hierbij zullen enkel de besten, meest aangepasten en sterksten zich kunnen ontwikkelen, en dit ten bate van de zwaksten. Het gevaar schuilt dan ook in het mengen van die superieure rassen met inferieuren. Dit leidt naar zijn mening louter tot decadentie en teloorgang van superieure civilisaties. Tevens betreft Hitler eugenetische ideeën erbij: de teloorgang van gemeenschappen ten gevolge van raciaal determinisme zou teniet gedaan kunnen worden en zelfs omgedraaid worden. Politieke leiders dienen, alweer naar Hitlers mening, raciale vraagstukken centraal te plaatsen in het staatswezen. Enkel zo kan een volk – en evenzeer het ras – overleven.

Deze ideeën, zoals ze hierboven geschetst werden, zijn niet nieuw. Hitler heeft op zich niets bijzonders uitgevonden; hij beroept zich op een summiere kennis van andere auteurs. Het enige opmerkenswaardige aan *Mein Kampf* is het politieke klimaat waarin het geschreven wordt. Het boek verschijnt in een tijdperk waarin (drog)redeneringen een uitleg trachten te geven voor de wereld en diens bewoners, waarbij de vooruitgang op het vlak van de wetenschappen niet uit het oog mag worden verloren. Deze gegevens hebben een ethnocentrische kijk, met raciale vooroordelen, op het modernisme tot resultaat. Vooral vanaf het einde van de 19de eeuw, een tijdperk waarin koloniaal expansionisme centraal staat, is de noodzaak ontstaan om rassen hiërarchisch onder te verdelen. Het racisme, een pseudowetenschappelijke stro-

ming (soms ook 'wetenschappelijk racisme' genoemd), is hiervan een direct gevolg; het tracht, als het ware als waarachtige filosofie van de geschiedenis, de ontegensprekelijke rechtvaardiging te geven aan een gedetermineerde wereldorde. Dat deze theorie pseudowetenschappelijk van aard is kan verklaard worden door het onwetenschappelijk en niet-gefundeerd gebruik van de biologie en de erfelijkheidsleer. Het raciaal determinisme vertegenwoordigt in dit denken een fundamenteel feit over hoe de wereld geconcipieerd is, en waar de mens haar plaats opeist. Dit denken leidt onvermijdelijk tot de eugenetische stroming, waarbij de Duitse invulling – noemen zij dit echter niet 'raciale hygiëne'?! – het summum van is geworden. Sociale pathologieën, te verklaren aan de hand van de gepolitiseerde pseudowetenschappen,

moeten rechtgetrokken worden. Het biologische patrimonium van een volk moet dankzij de eugenetica wat scheefgegroeid was weer rechttrekken. Deze correctie moest er komen door middel van positieve en negatieve eugenetica. De bevolking ziet zich gereduceerd tot een orgaan ter beschikking van de Staat, die op zich moet instaan voor het behoud van de sociale harmonie en het verbeteren van de natie. Deze gedachtegang vormt de nieuwe staatsethiek; het 'goede' en het 'kwade' worden nu afgetoetst aan de reinheid van het volk, waarbij de geneeskunde de nieuwe biologische religie wordt en artsen de nieuwe geseculariseerde en geïdealiseerde priesters. ■

Johan Puttemans

Na zeventig jaar kwam Hitlers *Mein Kampf* in het publieke domein terecht. De heruitgave van het gekende, maar niet veel gelezen boek werd voorzien van een kritische omkadering, zodat lezers kunnen vaststellen dat er weinig mysterieus is aan het boek. Het werk is doorspekt met historische fouten en onwetenschappelijke insinuaties die voor een leek moeilijk te doorprikken vallen.

Lees eerst aandachtig de passages uit Hitlers boek *Mein Kampf*¹ alvorens de vragen onder het citaat op te lossen.

'De strijd om het dagelijks brood vernietigt alles, wat zwak en ziekelijk en minder vastberaden is, terwijl de strijd van de mannetjes om het wijfje alleen aan het allergezondste exemplaar het recht op voortplanting, of althans op voortplantingsmogelijkheden geeft.' (p. 347)

'Want omdat het minderwaardige altijd sterker in aantal is dan het meerderwaardige, zou, indien levenskracht en voortplantingsmogelijkheid gelijk waren, het slechte element zich zo sterk vermeerderen, dat het meerderwaardige tenslotte volkomen op de achtergrond werd gedwongen.' (p. 347)

'Dit doet de natuur nu echter door het leven voor de zwakkere elementen aan zoveel zwaardere levenscondities te onderwerpen, dat alleen reeds daardoor het aantal wordt beperkt, en tenslotte door de rest niet zonder uitzondering in staat te stellen, zich te vermenigvuldigen, maar integendeel hier opnieuw een onverbiddelijke selectie maakt naar kracht en gezondheid.' (pp. 347-348)

¹ Hitler, A. *Mijn Kamp* (onverkorte uitgave). Uitgeverij Ridderhof-Ridderkerk, Rotterdam, 1982

'De generatie van onze huidige motorische zwakkelingen zal natuurlijk onmiddellijk luide protesten doen horen, en zal kletsen, huilen en klagen over "maatregelen, die tegen de heiligste rechten van de mens indruisen". Neen, er is maar één heiligste recht van de mens, en dit is tegelijkertijd zijn heiligste plicht, namelijk: ervoor te zorgen, dat het bloed zuiver blijft, om zo, door de handhaving van het beste mensentype, voor deze de gelegenheid te scheppen, om zich hoger en edeler te ontwikkelen.' (p. 493)

'(...) in deze dappere burgerlijk-nationale wereld is het dus een misdaad om de voortplantingsmogelijkheid van syfilislijders, tuberculosepatiënten, erfelijk belasten, mismaakten en ezels tegen te gaan, maar de praktische vernietiging van de voortplantingsmogelijkheid bij miljoenen van de allerbesten wordt niet als een misdrijf beschouwd (...).' (p. 494)

Vragen:

- Ga in de eerste drie citaten na waar Hitler een denkfout begaat over de evolutietheorie en de biologie. Beargumenteer je antwoorden en standpunten. Vergelijk jullie antwoorden en bespreek ze eventueel klassikaal met je leerkracht(e) biologie en/of wetenschappen.
- De laatste twee citaten geven duidelijk, doch niet eenduidig neergepend, aan waar het Hitler om te doen is. Welke elementen haal je uit deze korte fragmenten die volgens jou een aanzet kunnen zijn tot de latere moordprogramma's?

Elk trimester verschijnt in *SPOREN VAN HERINNERING* een praktische pedagogische toepassing met bijhorende fiche die u in de klas kan gebruiken en verzamelen. U vindt deze fiches ook terug op onze website www.auschwitz.be onder de rubriek PEDAGOGIE.